

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

KREDİTLƏŞMƏ FƏALİYYƏTİNƏ DAİR SORĞUNUN NƏTİCƏLƏRİ

IV rüb

2023

MALİYYƏ SABİTLİYİ DEPARTAMENTİ

ABBREVIATURALAR

İKZF - İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

KOS – Kiçik və orta sahibkarlıq

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

Mündəricat

Giriş.....	1
Sorğu nəticələrinin xülasəsi.....	2
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili	3
Biznes kreditləri	3
İpoteka kreditləri	5
İstehlak kreditlə	7

Giriş

Sorğunun məqsədi bank sektorunun kreditləşmə fəaliyyətinin monitorinqi və təhlili, maliyyə sabitliyinə təhdidlərin erkən rejimdə aşkarlanması, qiymətləndirilməsi və müvafiq prudensial siyasətin müəyyən edilməsi, habelə maliyyə sektoru iştirakçılarının müvafiq trendlər barədə məlumatlandırılmasıdır. Sorğu biznes, istehlak və ipoteka kreditləşməsinə dair tələb və təklif amillərinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən, bankların risklərinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsini əhatə edir:

- kredit standartlarında (siyasətində) dəyişikliklərin dinamikası;
- kredit standartlarının dinamikasına təsir edən amillər;
- kredit tələbində dəyişikliklərin dinamikası;

Sorğu keyfiyyət xarakterli suallardan ibarətdir və cavablandırılması kəmiyyət qiymətləndirməsi tələb etmir. Sorğunun nəticələrinin kəmiyyət vahidlərinə çevrilməsi üçün balans statistikasından istifadə edilir. İndeks mənfi 100%-dən müsbət 100%-ə qədər dəyişir. Müsbət 100% indeks respondentlərin 100%-nin trenddə əhəmiyyətli yumşalma və ya artım, mənfi 100% indeks isə respondentlərin 100%-nin əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşmə və ya azalma müşahidə etdiyini göstərir. İndeks 0% olduqda isə əvvəlki rüblə müqayisədə trendin dəyişmədiyini bildirir. İndeks hesablanarkən, bankın ölçüsündən asılı olmayaraq respondentlərin cavablarına bərabər çəki verilir. Sorğunun respondentləri bankların baş kredit inzibatçısı və yaxud İdarə Heyətinin müvafiq sahə üzrə kuratorlarıdır.

Sorğu 2022-ci ilin I rübündən etibarən rüblük əsasda keçirilir. Cari hesabat 2023-cü ilin III rübü üzrə sorğunun nəticələrini əks etdirir. Hesabatda təqdim olunan gözləntilər Azərbaycan Mərkəzi Bankının gözləntilərini deyil, yalnız kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun respondentlərinin (bankların) kreditləşmənin cari və gələcək tendensiyası ilə bağlı qiymətləndirmələrini əks etdirir.

Sorğu nəticələrinin xülasəsi

2023-cü ilin IV rübü üzrə sorğu nəticələrinə əsasən biznes kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalma ötən rüblə müqayisədə daha da səngimişdir. Kredit standartlarında yumşalmanın azalması əsasən mikro kreditlərdə müşahidə edilmişdir. Sorğuda iştirak edən banklar kredit standartlarında yumşalmanın növbəti rübdə də səngiməsini gözlədiklərini bildirmişlər.

Cari rübdə biznes kreditlərinə tələb artmışdır. Biznes kreditləri üzrə tələb artımı əsasən MKOS subyektlərinə verilən kreditlər üzrə müşahidə edilmişdir. Banklar növbəti rübdə sektorda biznes kreditlərinə tələbin artım tempinin azalacağı qənaətindədirlər.

Sorğu nəticələrinə əsasən ipoteka kreditləri üzrə standartlarda sərtləşmə olmuş, tələb isə azalmışdır. İpoteka kreditləri üzrə standartlarda şərtləşmə həm daxili ipoteka kreditlərində, həm də İKZF hesabına verilən kreditlərdə müşahidə edilmişdir. Tələbdə isə azalma əsasən İKZF hesabına verilən kreditlər üzrə olmuşdur. Banklar növbəti rübdə ipoteka kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalmaların olacağını kredit tələbində də artım olacağını gözləyirlər.

Sorğu nəticələrinə əsasən cəmi istehlak kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalma olmuşdur. Sektorda istehlak kreditləri üzrə tələbdə artım tempi səngisə də yüksək olaraq qalmaqdadır. 2023-cü ilin son rübündə istehlak kreditləri üzrə yumşalma əsasən əməkhaqqı kreditləri üzrə olmuşdur. Banklar növbəti rübdə istehlak kreditləri üzrə yumşalmanın səngiyəcəyi, tələbin isə daha da artacağı qənaətindədirlər.

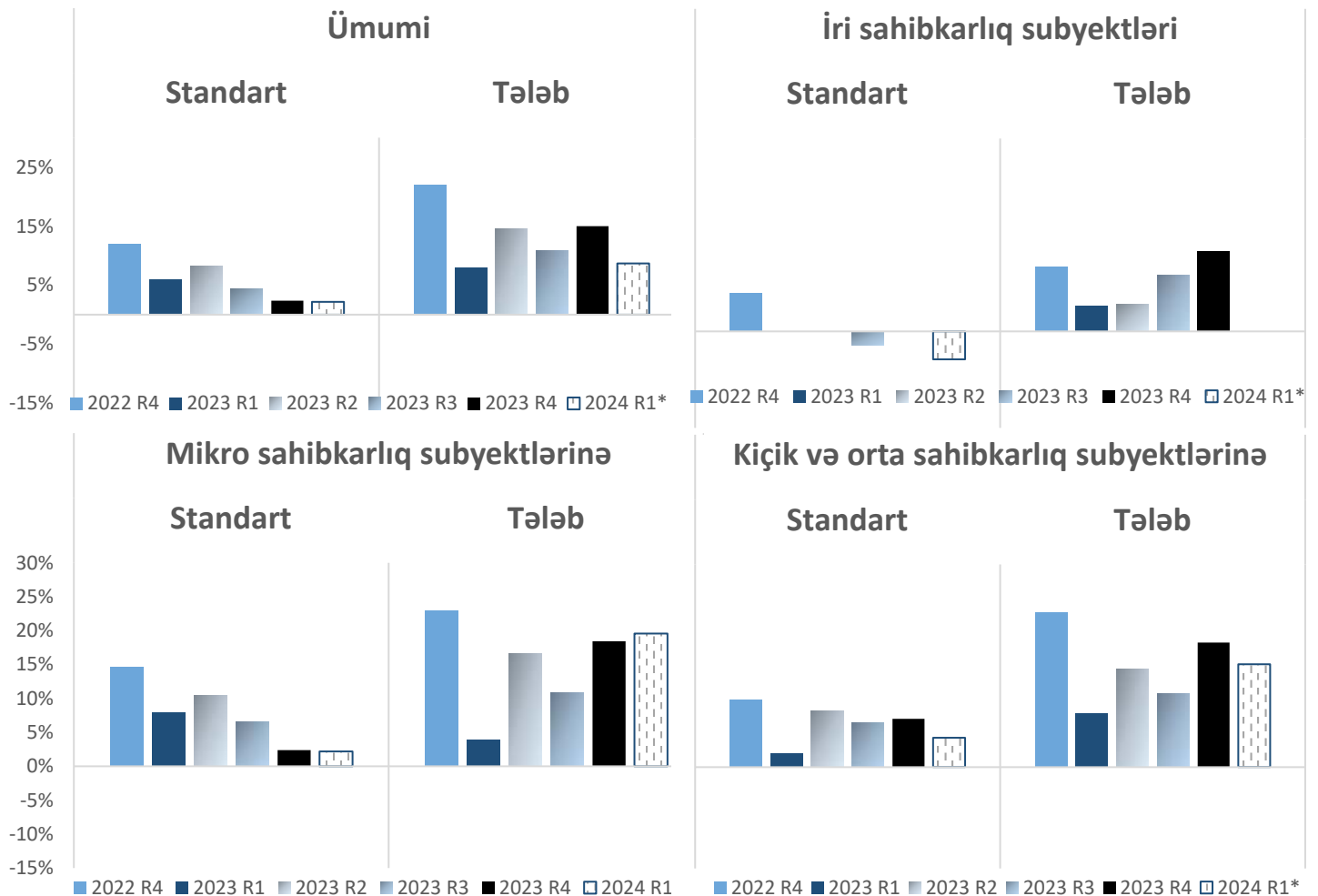
Sahələr üzrə kreditlərin təhlili

Biznes Kreditləri

2023-cü ilin IV rübündə banklar tərəfindən verilən biznes kreditləri üzrə standartlarda yumşalmanın səngiməsi müşahidə olunmuşdur. Yumşalmada azalma əsasən mikro sahibkarlıq subyektləri üzrə kreditlərdə müşahidə edilmişdir. İri sahibkarlıq subyektlərinə verilən kreditlərin standartlarında isə dəyişiklik müşahidə edilməmişdir. Sorğuya əsasən banklar növbəti rübdə ümumi biznes kreditlər üzrə standartlarda yumşalmanın daha da azalacağını, iri sahibkarlıq subyektlərinə kreditlər üzrə standartların isə daha da sərtləşəcəyini proqnoz edirlər.

Qrafik 1. *Biznes kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi*

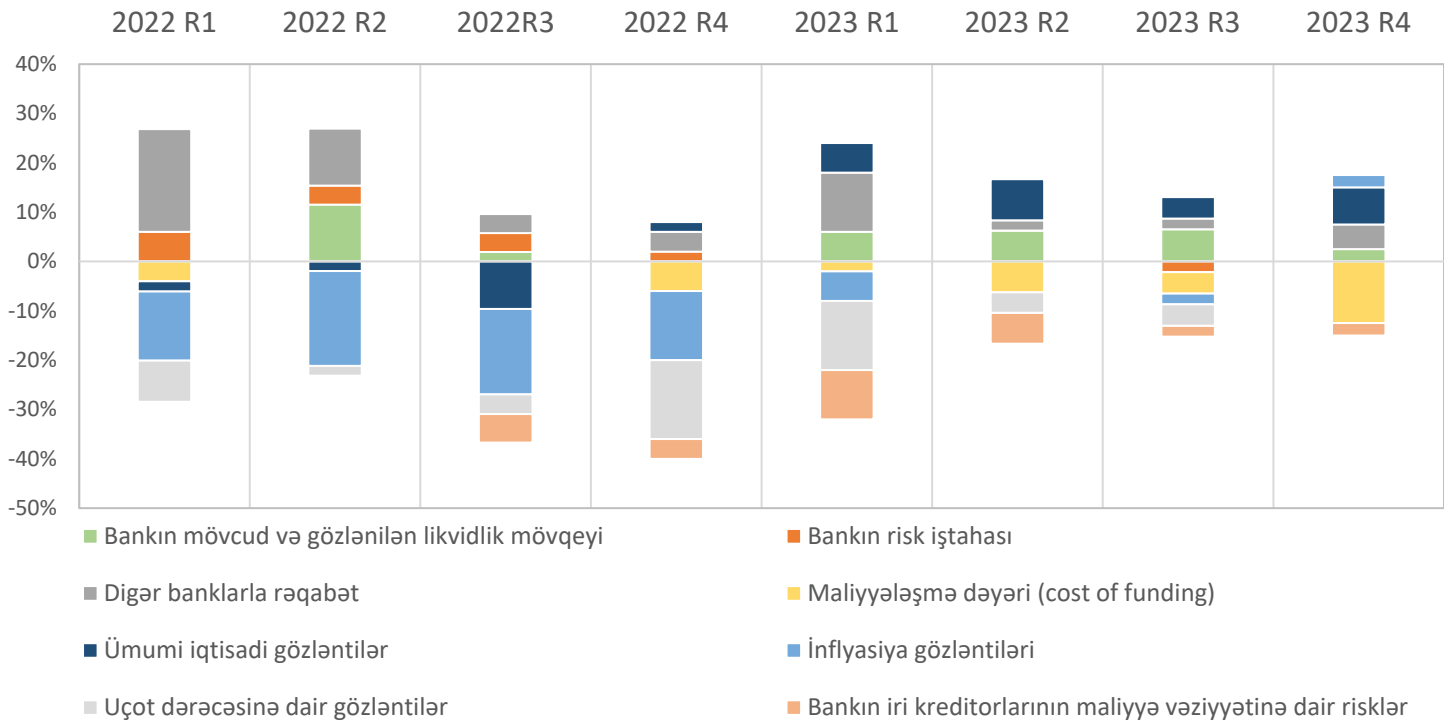
Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə

Sorğu nəticələrinə əsasən bank sektorunda biznes kreditlərinə tələb artmışdır. MKOS subyektləri üzrə tələb artımı iri sahibkarlıq subyektləri ilə müqayisədə yüksək olmuşdur. Banklar 2024-cü ilin I rübündə tələbdə artım tempinin azalacağını gözləyirlər. İri sahibkarlıq subyektlərinə verilən biznes kreditləri üzrə isə tələbin dəyişməyəcəyi, KOS subyektləri üzrə kredit tələbinin daha aşağı tempdə artacağı gözlənilir.

Qrafik 2. Biznes kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

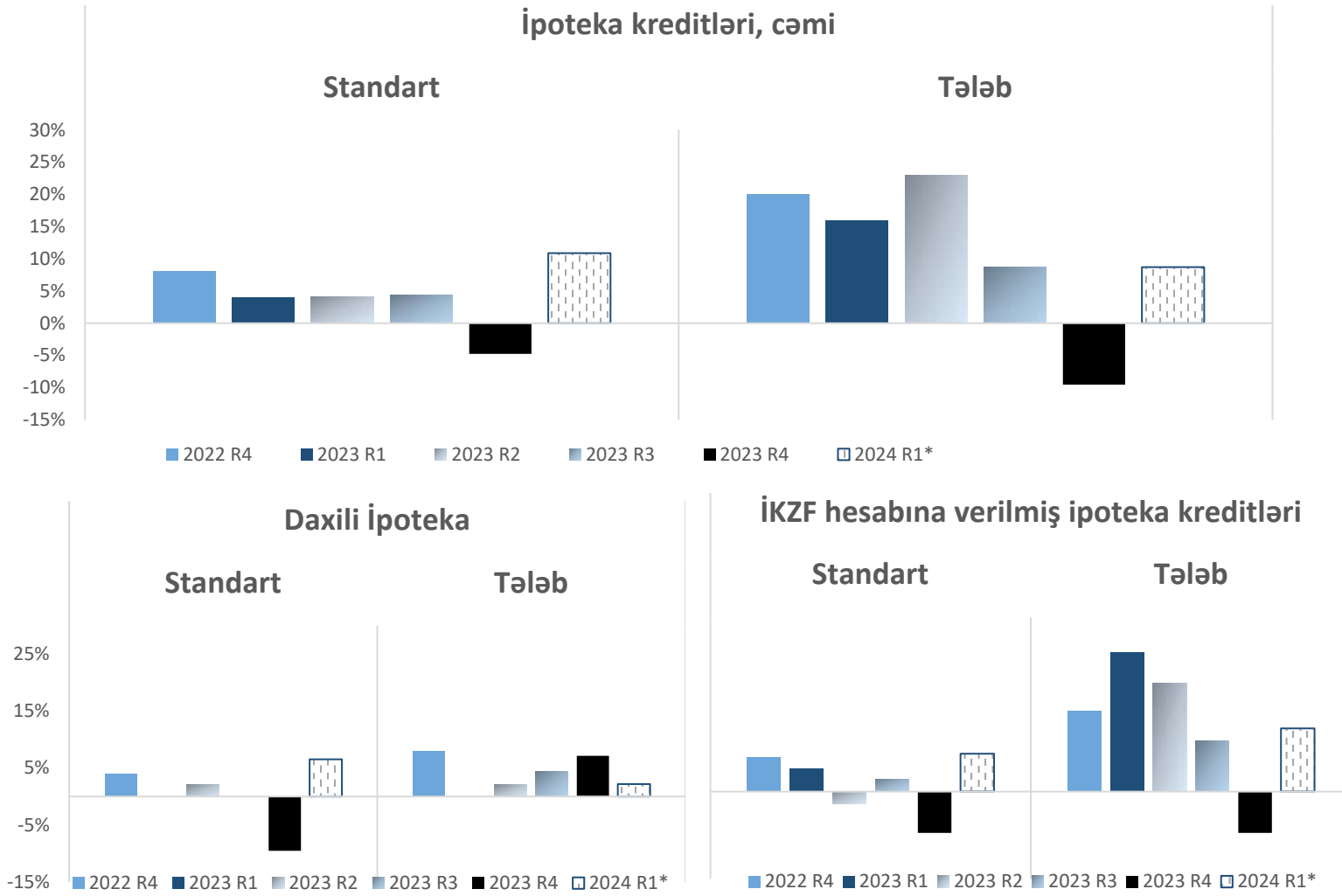
2023-cü ilin son rübündə biznes kreditləri üzrə standartlara sərtləşdirici təsir edən amillər maliyyələşmə dəyəri və bankın iri kreditorlarının maliyyə vəziyyətinə dair risklər olmuşdur. Biznes kreditləri üzrə standartlara yumşaldıcı təsir edən faktorlar isə bankın mövcud və gözlənilən likvidlik mövqeyi, digər banklarla rəqabət, ümumi iqtisadi gözləntilər və inflyasiya gözləntiləri olmuşdur. Son rüb ərzində standartlara təsir edən ən sərtləşdirici faktor maliyyələşmə dəyəri, ən yumşaldıcı faktor isə iqtisadi gözləntilər olmuşdur.

İpoteka kreditləri

Kredit fəaliyyətinə dair sorğunun IV rüb üzrə nəticələrinə əsasən həm daxili həm də İKZF hesabına verilmiş ipoteka kreditləri üzrə standartlarda cüzi sərtləşmə olmuşdur. Banklar növbəti rüb ərzində həm daxili ipoteka, həm də İKZF hesabına veriləcək ipoteka kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalmaların olacağını proqnoz edirlər.

Qrafik 3. İpoteka kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

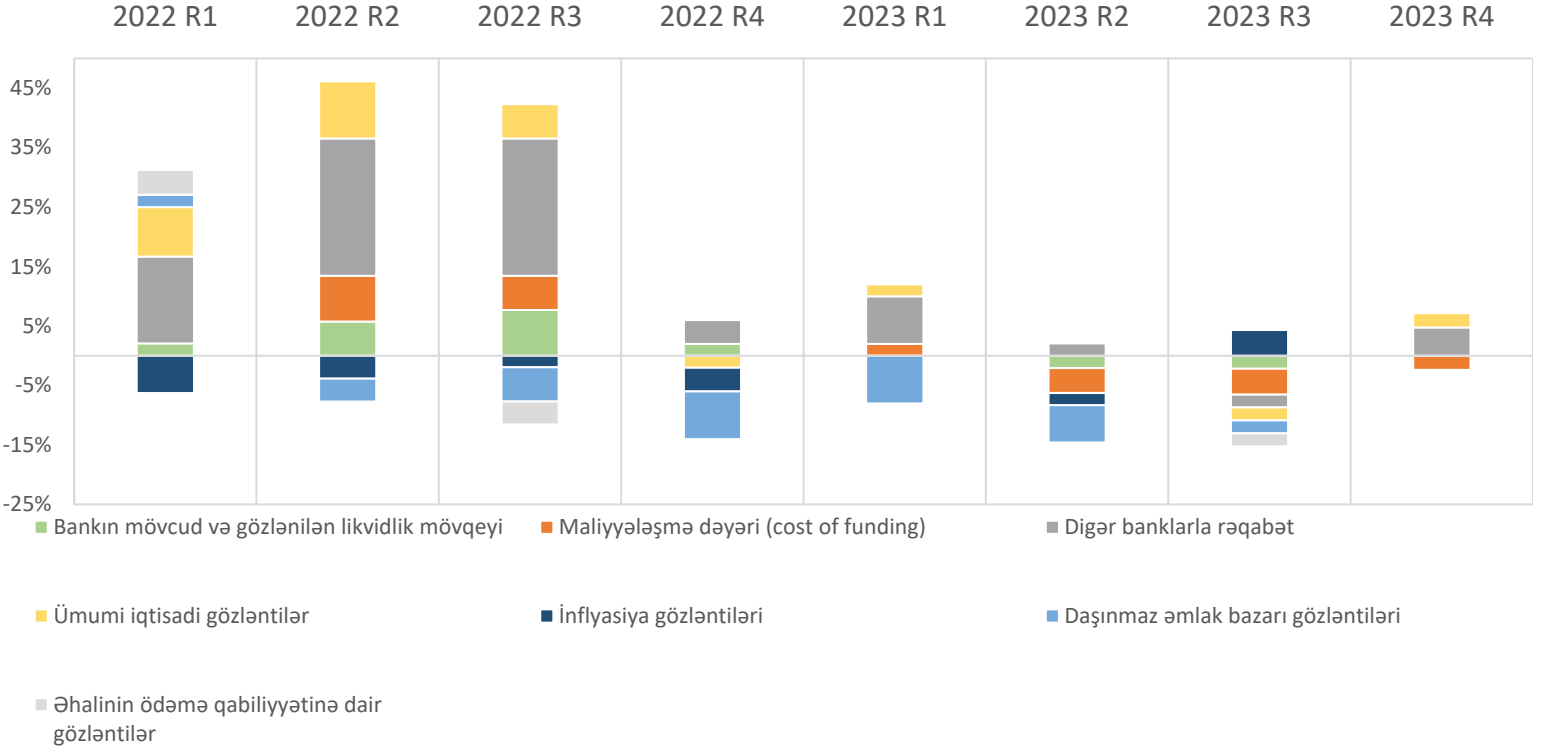

2023-cü ilin son rübündə ipoteka kreditləri üzrə tələb azalmışdır. Belə ki, bankların daxili ipoteka kreditləri üzrə kredit tələblərində artım müşahidə edilsə də, İKZF hesabına verilmiş ipoteka kreditləri üzrə kredit tələbində azalma olmuşdur. Banklar 2024-cü ilin ilk rübündə ipoteka kreditlərinə tələbin artacağını proqnozlaşdırırlar (əsasən İKZF kreditləri üzrə).

Qrafik 4. İpoteka kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

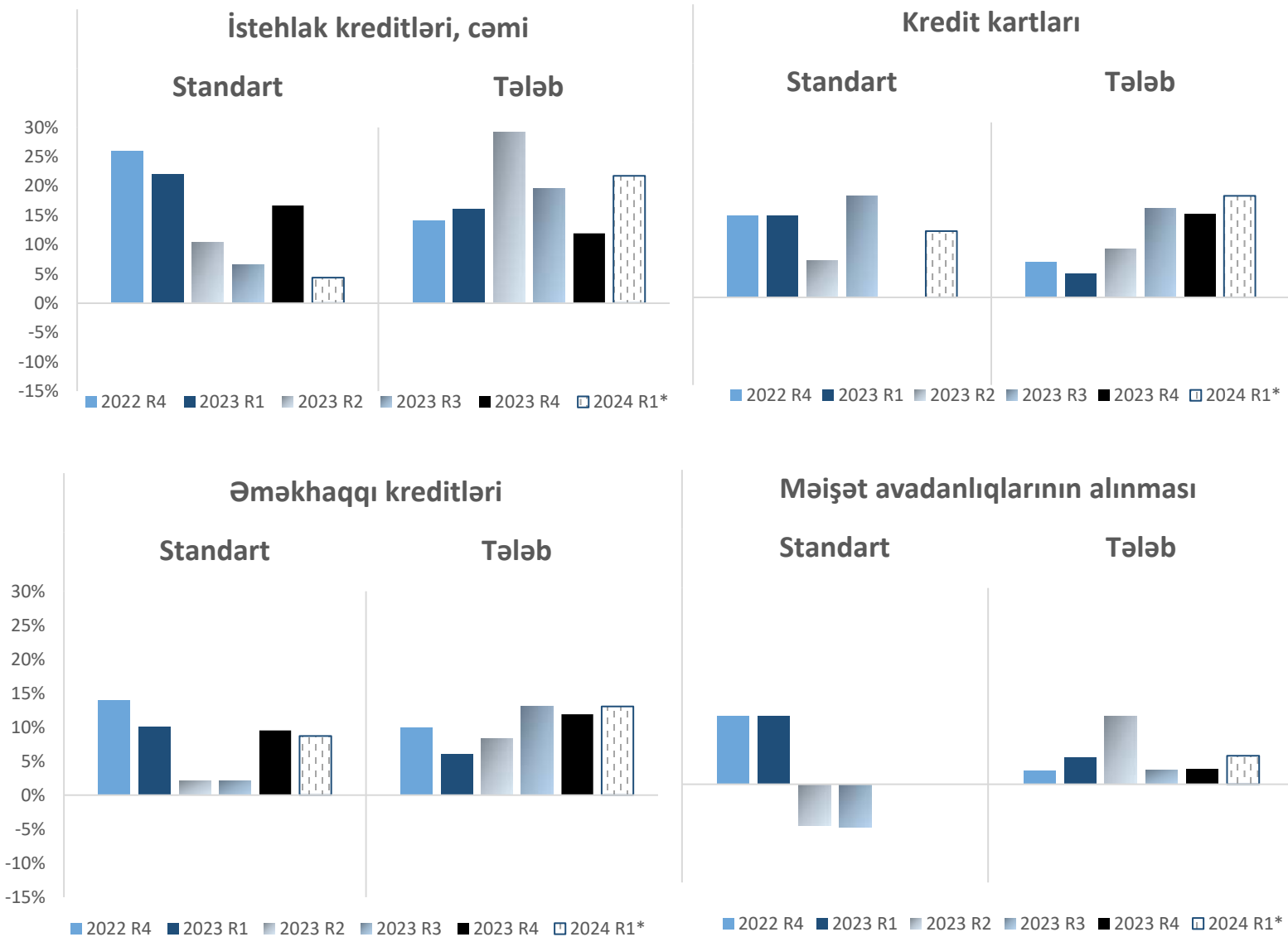
Biznes kreditlərində olduğu kimi ipoteka kreditlərində də maliyyələşmə dəyəri kredit standartlarına sərtləşdirici təsir göstərən faktor olmuşdur. Son rüb ərzində ipoteka kreditləri üzrə standartlara yumşaldıcı təsir edən faktor əhalinin ödəmə qabiliyyətinə dair gözləntilər və ümumi iqtisadi gözləntilər olmuşdur. Ümumilikdə, son rübdə kredit standartlarına təsir göstərən faktorların təsirinin azalması müşahidə edilmişdir.

İstehlak kreditləri

Sorğunun nəticələrinə əsasən 2023-cü ilin son rübündə cəmi istehlak kreditləri üzrə kredit standartlarında yumşalma olmuşdur. Yumşalma əməkhaqqı kreditləri üzrə standartlarda müşahidə edilmişdir. Kredit kartları və məişət avadanlıqlarının alınması üzrə kredit standartlarında isə dəyişiklik müşahidə edilməmişdir. Banklar 2024-cü ilin ilk rübündə cəmi istehlak kreditləri üzrə standartlarda yumşalmanın davam edəcəyini proqnoz edirlər.

Qrafik 5. İstehlak kreditləri üzrə standart və tələb dəyişikliyi

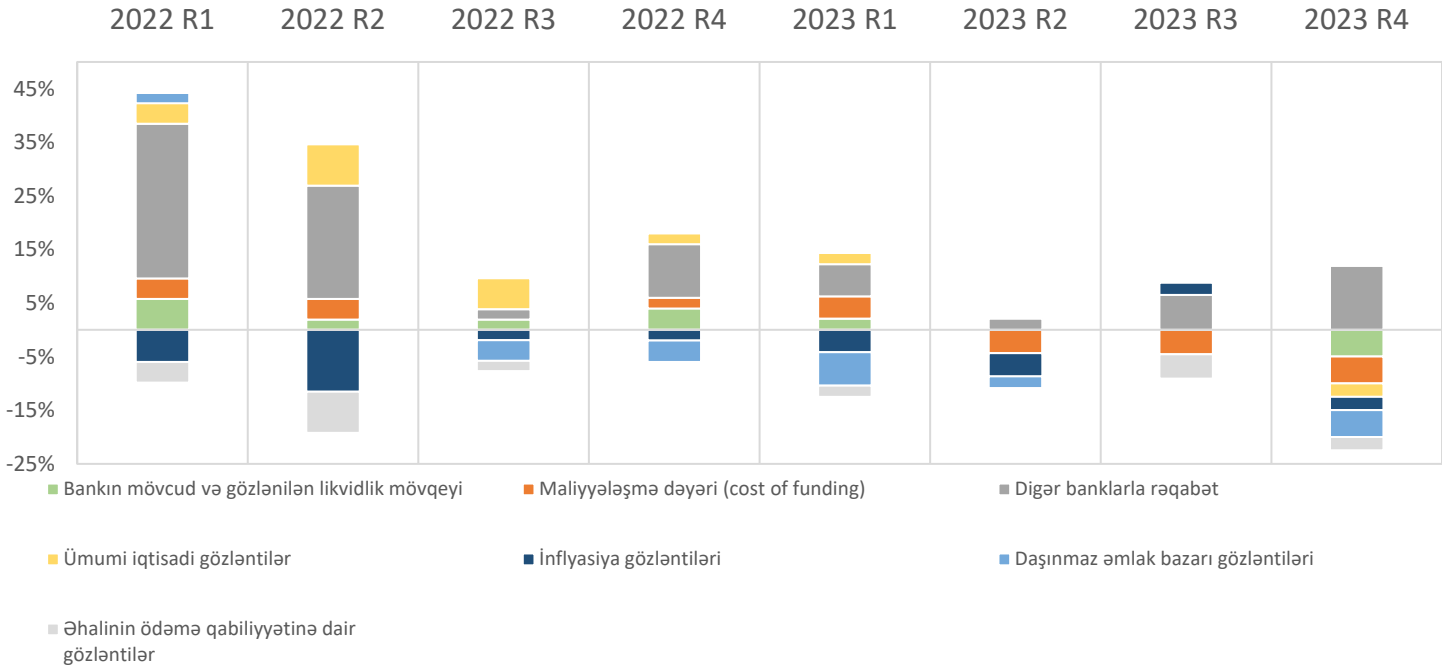
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Sorğuya əsasən əhalinin istehlak kreditlərinə artmaqda davam etmişdir. Məişət avadanlıqlarının alınması üzrə kreditlərə tələbdə artım tempi aşağı olsa da, kredit kartlarına və əməkhaqqı kreditlərinə tələbin artım tempi yüksəkdir. Banklar 2024-cü ilin ilk rübündə əhalinin istehlak kreditlərinə tələbinin artacağı qənaətinədəirlər. Tələbin bütün komponentlər üzrə artacağı proqnozlaşdırılır.

Qrafik 6. İstehlak kreditləri üzrə kredit standartlarına təsir edən faktorlar

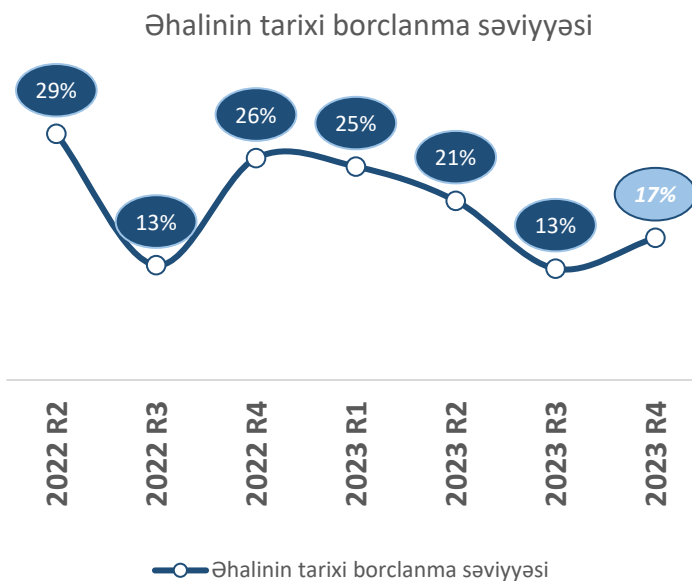
(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

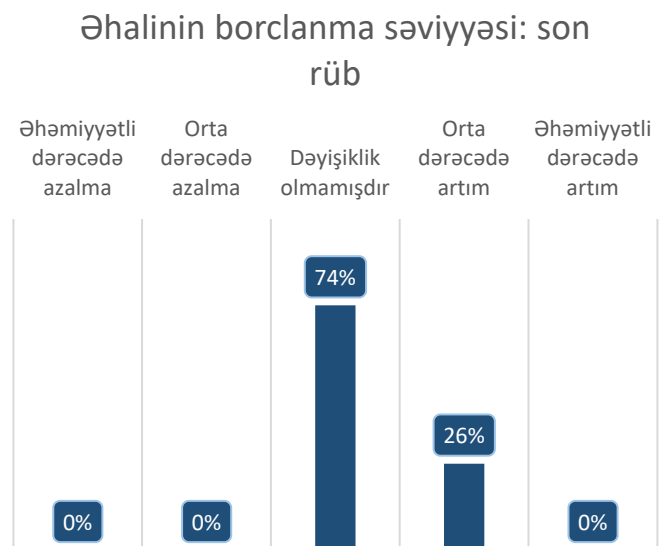
Sorğu nəticələrinə əsasən banklarla rəqabət kredit standartlarına yumşaldıcı, digər qalan bütün faktorlar isə sərtləşdirici təsir göstərmişdir. Kredit standartlarına təsir göstərən ən sərtləşdirici faktor mövcud və gözlənilən likvidlik mövqeyi olmuşdur.

Qrafik 7. Əhalinin borclanma səviyyəsi üzrə diffuziya indeksi

(Diffuziya indeksi: müsbət göstərici=yumşalma, mənfi göstərici=sərtləşmə)

Qrafik 8. Son rüb ərzində əhalinin borclanma səviyyəsində dəyişikliklər

Kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğunun IV rüb üzrə nəticələrinə əsasən əhalinin borclanma səviyyəsində ciddi artım müşahidə edilməmişdir. Belə ki, respondent bankların 74%-i əhalinin borclanma səviyyəsində dəyişiklik olmadığını, 26%-i isə orta dərəcədə artım olduğunu bildirmişdir. Əhalinin borclanma səviyyəsinə görə uzunmüddətli diffuziya indeksi üzrə 2022-ci ilin sonundan davam edən azalma 2023-cü ilin son rübündə 4 f.b artaraq 17% təşkil etmişdir.